

17.12.2020

EOAK/923/2020

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

POLIISIN NIMILAAATTOJEN POISTAMINEN VIRKATEHTÄVÄSSÄ

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Helsingin poliisilaitoksen virkamiesten menettelyä poistaa virkapukujensa nimilaatat Helsingin - - - pidetyn - - - kokoontumisen yhteydessä. Kanteluun oli liitetty kuvia nimilaatat poistaneista poliisimiehistä.

2 SELVITYS

- - -

2.1 Helsingin poliisilaitos

Helsingin poliisilaitoksen selvityksen mukaan - - - poliisin tietoon tuli havainto mielenosoitukseksi tulkittavasta tapahtumasta Mannerheimin patsaan läheisyydessä. Ennalta ilmoittamaton mielenosoitus osoittautui - - - nimisen yhteenliittymän kokoontumiseksi. Poliisihallitus oli aiemmin linjannut kyseisen toiminnan olevan lakkauttamistoimenpiteiden kohteena olleen - - - liikkeen toiminnan jatkamista uuden nimen ja symbolin alla.

Tilannejohtajana toiminut Helsingin poliisilaitoksen ylikonstaapeli A oli selvityksensä mukaan määrännyt tehtävälle joitain partioita ja ottanut tilanteen johdon itselleen. Ylikonstaapeli A katsoi, että kyseessä oli joukkojenhallintaan liittyvä erityistilanne, jota hoidettiin tilanneorganisaatiossa päivittäistoiminnan resurssein ja päivittäistoiminnan virkavaatteissa. Ylikonstaapeli A oli lisäksi ohjeistanut tehtävälle osallistuneita poliisimiehiä irrottamaan halutessaan nimilaatat virkavaatteistaan.

Helsingin poliisilaitoksen lausunnossa todetaan, että mielenosoitustehtävälle osallistuneet poliisimiehet olivat ottaneet tilannejohtaja A:n ohjeistamana virka-asuistaan nimilaatat pois. Tilannejohtajana toiminut ylikonstaapeli A oli katsonut, että kyseessä on joukkojenhallintatehtävä ja siten erityistilanne, jolloin hän voi Poliisihallituksen virkapukumääräyksen mukaisesti tehdä päätöksen nimilaattojen poisottamisesta. Ylikonstaapeli A katsoi, että tässä tapauksessa poliisimiehillä oli todellinen riski joutua vahingoittamistarkoituksessa tapahtuvan tiedonhankinnan kohteeksi.

Joukkojenhallintatehtävällä poliisimies yksilöidään hänen numerotunnuksensa perusteella. Numeron perusteella poliisimiehen henkilöllisyys voidaan tarvittaessa jälkeinpäin selvittää. Poliisimiehen virkasussa oleva nimilaatta ei siten ole ehdoton vaatimus erityisvarusteissa ja -tilanteissa. Poliisihallituksen määräysten mukaan nimilaatan käyttöön liittyy siis tietty harkintavalta. Määräyksillä ei kuitenkaan voida poiketa poliisilaissa säädetyistä poliisimiehen yksilöimisvaatimuksesta tai virkapukuasetuksen asettamista reunaehdoista.

Joukkojenhallintatehtävälle osallistuneiden poliisimiesten yksilöinnissä ei käytetty tavanomaisia numerotunnisteita tai nimilaattoja. Mielenosoitukseen osallistuneiden poliisimiesten määrä oli pieni ja se koostui päivittäistoimintaan kuuluvista, ja toisilleen entuudestaan tutuista poliisimiehistä. Tehtävälle osallistuneet poliisimiehet oli kirjattu hätäkeskustietojärjestelmään eli tehtävälle osallistuneet on helposti saatavilla tietojärjestelmästä myös jälkeinpäin. Lisäksi tapahtumasta laadittiin ilmoitus, johon kirjattiin yksityiskohtaisesti mielenosoitukseen liittyvät tapahtumat sekä poliisin suorittamat toimenpiteet. Myös kantelukirjeestä on todettavissa, että poliisin toimenpiteiden kohteeksi joutunut henkilö on voinut jälkeinpäin osoittaa tehtävällä olleet poliisimiehet.

Helsingin poliisilaitos toteaa, että tapahtuman yllätyksellisyyden vuoksi ennalta ilmoittamattomaan mielenosoitukseen ei ollut mahdollista varustautua joukkojenhallinnassa käytettävien varusteiden ja numerotunnisteiden. Helsingin poliisilaitos toteaa edelleen, että ylikonstaapeli A on voinut erityistilanteen johtajana tehdä päätöksen nimilaattojen poisottamisesta. Lisäksi Helsingin poliisilaitos katsoo, ettei nimilaattojen poisottamisesta aiheutunut sitä vaaraa, ettei virkatehtävää suorittanutta virkamiestä olisi voitu jälkeinpäin tunnistaa.

Mielenosoitustehtävälle osallistuneet poliisimiehet ja tehdyt toimenpiteet on voitu jälkeinpäin varmistaa ja yksilöidä poliisin tietojärjestelmistä. Helsingin poliisilaitos katsoo, että tilannejohtajana toimineella ylikonstaapeli A:lla on ollut käytössään olevien tietojen perusteltu syytä olettaa, että tehtävälle osallistuneiden poliisimiesten riski joutua vahingoittamistarkoituksessa tapahtuvan tiedonhankinnan kohteeksi on ollut olemassa. Ylikonstaapeli A:lla on myös kokemusta poliittisesti motivoituneista mielenosoituksista sekä niihin liittyvistä erityispiirteistä. Helsingin poliisilaitos katsoo, että edellä esitetyillä perusteilla nimilaattojen poisottamista voidaan pitää tässä tapauksessa perusteltuna toimenpiteenä.

2.2. Poliisihallitus

Pyysin Helsingin poliisilaitokselta saadun selvityksen jälkeen Poliisihallitukselta lausuntoa siitä, voidaanko asiaa koskevien poliisilaitoksen lausunnossa viitattujen säädösten ja Poliisihallituksen määräyksen valossa katsoa poliisimiesten yksilöintivaatimuksen täyttyneen, jos heillä ei ole lainkaan kansalaisen havaittavaa nimilaattaa eikä yksilöllistä numerotunnistetta. Lisäksi pyysin ottamaan kantaa siihen, voidaanko selvityksissä mainittua jälkikäteisen maalittamisen uhkaa pitää perusteena poliisimiehen yksilöivien tunnisteiden pois ottamiselle.

Poliisihallituksen poliisitoimintayksikön antamassa varsin seikkaperäisessä lausunnossa todetaan, että poliisin virkapuvussa on käytettävä nimilaattaa ja tämä pääsääntö koskee kaikkia operatiivisessa poliisitoiminnassa käytettäviä virkapukuja. Nimilaattaa ei käytetä vierailupuvussa eikä juhlapuvussa. Poliisitoiminnallinen erityistilanne ei oikeuta poikkeamaan nimilaatan ja yksilöivien tunnisteiden käytöstä, vaan tämä poikkeus edellyttäisi sellaista virkapukua, jossa nimilaatan käytöstä voidaan poiketa. Tällöin tilanteen johtaja voi tehdä päätöksen siitä, millaisia yksilöiviä tunnisteita käytetään. Poliisihallituksen määräys ei mahdollista poikkeamista nimilaatan käytöstä sellaisissa virkapuvuissa, joissa nimilaatta lain ja asetuksen mukaan kuuluu virkapukuun. Näin ollen poliisin kenttävaatetuksessa on aina käytettävä nimilaattaa, koska nimilaatasta ei ole säädetty poikkeusta. Muunlaiset tulkinnot olisivat ristiriidassa virkapuvun käyttöä ja viranomaistoimintaa koskevan lainsäädännön kanssa.

Maalittamisuhka ei oikeuta poikkeamaan nimilaatan käytöstä, vaikka yksilöintivaatimus muuten täytettäisiinkin. Nimilaatan käyttäminen perustuu poliisia velvoittavaan lainsäädäntöön, eikä tämä lainsäädäntö ole sillä tavalla ristiriidassa perustuslain kanssa, että nimilaattaa koskevan sääntelyn voisi sen vuoksi jättää soveltamatta. Poliisihallitus toteaa kuitenkin, että maalittaminen ja sen uhka ovat vakavasti otettavia asioita. Tämän vuoksi jokaisen virkamiehen tulisikin huolehtia viranomaisen tekemien suojaustoimenpiteiden lisäksi siitä, että henkilötiedot ja yksityiselämä on asianmukaisesti suojattu vilpillistä tiedonhankintaa vastaan. Näihin toimenpiteisiin ei kuitenkaan sisälly se, että nimilaatan käytöstä poikettaisiin, koska virkamiehen tunnistaminen on virkavastuuseen ja lakiin perustuva velvollisuus.

Poliisihallituksen poliisitoimintayksikkö on myös ottanut lausunnsaan kantaa Helsingin poliisilaitoksen tulkintaan poliisin virkapuvun käytön osalta. Poliisitoimintayksikkö ei ole täysin samaa mieltä Helsingin poliisilaitoksen kanssa siitä, että kyseinen poliisitehtävä olisi ollut joukkojenhallintatehtävä. Toisaalta tätä arvioita ei voida täysin kyseenalaistaakaan saatujen tietojen perusteella. Käsiteltävän asian kannalta tällä ei ole merkitystä, koska nimilaatan käyttäminen ei ole sidottu yksistään siihen, minkälaisesta poliisitehtävästä on kysymys. Kantelessa olevien kuvien perusteella poliisimiehet ovat pukeutuneet Poliisihallituksen määräyksen tarkoittamaan kenttävaatetukseen. Tällaisessa vaatetuksessa on poliisilain ja poliisin virkapuvusta annetun sisäministeriön asetuksen mukaan käytettävä nimilaattaa. Yhdellä poliisimiehistä on yllään suojavaatetukseen kuuluva tunnisteliivi, jossa on Poliisihallituksen määräyksen mukaan myös käytettävä nimilaattaa.

Poliisihallituksen poliisitoimintayksikön lausunnossa myös todetaan, että keskeiset julkisen vallan käytön laillisuutta ja hallintotoiminnan lainalaisuutta koskevat periaatteet johtavat siihen, että sinällään tunnistettu maalittamisen uhka ei mahdollista nimilaattojen irrottamista tai muutakaan poikkeusta poliisin virkapuvun käytöstä eikä poliisimiesten yksilöinnistä.

Lisäksi asiaa voidaan tarkastella siitä näkökulmasta, onko nimilaattaa koskeva sääntely sisäministeriön asetuksessa sekä Poliisihallituksen

määräyksessä sellaista, että se on perustuslain 107 §:n mukaisesti ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa. Ja jos tällainen ristiriita olisi olemassa, mahdollistaisiko se poikkeamaan nimilaattaa koskevasta sääntelystä vain sen vuoksi, että kunniaan, yksityiselämän suojaan sekä mahdollisesti henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen uhka on olemassa?

Poliisitoimintayksikkö toteaa, ettei tälläkään perusteella voida poiketa poliisin virkapuvun nimilaatan käytöstä, koska ristiriitaa ei ole olemassa. Lisäksi nimilaatassa ja virkamerkissä olevien henkilötietojen määrä on käytännössä hyvin suppea.

Poliisitoimintayksikön arvion mukaan maalittamiselta suojautuminen edellyttää paljon muutakin kuin vain nimilaatan pois ottamista virkapuvusta. Siihen kuuluu yhtäältä viranomaiselle kuuluvat velvollisuudet huolehtia virkamiehen työturvallisuudesta. Tämän lisäksi siihen liittyvät virkamiehen henkilötietojen suojaaminen, tiedonsaantioikeuksien rajoittaminen (osoitteen-luovutuskiellot ja turvakiellot) sekä muut yksityiselämää suojaavat ja sinällään arkiset toimenpiteet.

Nimilaatan poisottaminen ei estäisi kohdehenkilöä tiedustelemasta virkamerkkiä, joka poliisimiehen on joka tapauksessa esitettävä. Myöskään sitä seikkaa ei voida täysin ohittaa, että pelkkä maalittamiseen varautuminen ei oikeuta poikkeamaan poliisia velvoittavista säännöksistä.

Yhteenvedona poliisitoimintayksikkö on todennut lausuntonaan seuraavan:

1. Poliisin virkapuvussa on käytettävä nimilaattaa ja tämä pääsääntö koskee kaikkia operatiivisessa poliisitoiminnassa käytettäviä virkapukuja. Nimilaattaa ei käytetä vierailupuvussa eikä juhlapuvussa.
2. Poliisitoiminnallinen erityistilanne ei oikeuta poikkeamaan nimilaatan ja yksilöivien tunnisteiden käytöstä, vaan tämä poikkeus edellyttäisi sellaista virkapukua, jossa nimilaatan käytöstä voidaan poiketa. Tällöin tilanteen johtaja voi tehdä päätöksen siitä, millaisia yksilöiviä tunnisteita käytetään.
3. Poliisihallituksen määräys ei mahdollista poikkeamista nimilaatan käytöstä sellaisissa virkapuvuissa, joissa nimilaatta lain ja asetuksen mukaan kuuluu virkapukuun. Näin ollen poliisin kenttävaatetuksessa on aina käytettävä nimilaattaa, koska nimilaatasta ei ole säädetty poikkeusta. Muunlaiset tulkinnat olisivat ristiriidassa virkapuvun käyttöä ja viranomaistoimintaa koskevan lainsäädännön kanssa.
4. Maalittamisuhka ei oikeuta poikkeamaan nimilaatan käytöstä, vaikka yksilöintivaatimus muuten täytettäisiinkin. Nimilaatan käyttäminen perustuu poliisia velvoittavaan lainsäädäntöön, eikä tämä lainsäädäntö ole sillä tavalla ristiriidassa perustuslain (731/1999) kanssa, että nimilaattaa koskevan sääntelyn voisi sen vuoksi jättää soveltamatta.
5. Maalittaminen ja sen uhka ovat kuitenkin vakavasti otettavia asioita. Tämän vuoksi jokaisen virkamiehen tulisikin huolehtia viranomaisen tekemien suojaustoimenpiteiden lisäksi siitä, että henkilötiedot

ja yksityiselämä on asianmukaisesti suojattu vilpillistä tiedonhankintaa vastaan. Näihin toimenpiteisiin ei kuitenkaan sisälly se, että nimilaatan käytöstä poikettaisiin, koska virkamiehen tunnistaminen on virkavastuuseen ja lakiin perustuva velvollisuus.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeita

Perustuslain 107 §:n mukaan, jos asetuksen tai muun lakia alemmanasteisen säädöksen säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Perustuslain 118 §:n 1 momentin mukaan virkamies vastaa virkatömiensä lainmukaisuudesta. Saman säännöksen 3 momentin mukaan jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai muun julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen sekä vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka virkamieheltä tai muulta julkista tehtävää hoitavalta sen mukaan kuin lailla säädetään.

Poliisilain 1 luvun 8 §:n mukaan poliisimiehen on tarvittaessa ilmaistava toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle olevansa poliisimies ja pyynnöstä esitettävä virkamerkkinsä, jos ilmaiseminen tai esittäminen on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta. Poliisin on huolehdittava siitä, että virkatoimen suorittanut poliisimies on tarvittaessa yksilöitävissä.

Poliisilain 9 luvun 10 §:n 2 momentin 1 ja 11 kohtien mukaan sisäministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin poliisimiehen aseman ilmaisemisesta ja poliisimiehen yksilöimisestä huolehtimisesta, sekä virkapuvun mallista ja sen yhteydessä käytettävistä merkeistä sekä siitä, milloin virkatehtävän laatu tai luonne edellyttää virkapuvun käyttöä.

Poliisin virkapuvusta annetun sisäministeriön asetuksen (1106/2013) 15 §:n 2 momentin mukaan kenttähaalarin, kesäkenttähaalarin, kenttäpuseron, toppatakin, virkapuseron ja virkapaidan oikean rintataskun yläpuolella kohdistettuna keskikohdalle tai rintataskun kannessa sekä villapuserossa, pikeepaidassa ja naisten liivissä on oikealla puolella vähintään 80 mm leveä ja vähintään 25 mm korkea sininen nimilaatta, jossa on vaalealla tekstillä ainakin poliisimiehen sukunimi. Kenttähaalari 2010:ssä, kenttäkuoripusero 2010:ssä ja kenttälämpöpusero 2010:ssä kyseinen teksti on grafiitin harmaa, mustalla pohjalla. (Asetusta on mm. tämän pykälän osalta muutettu viimeksi 14.8.2020, muutokset voimaan 1.10.2020).

Poliisimiehen ja poliisiyksikön palveluksessa olevan vartijan virkapuvun käyttöä ja hankintaa koskevan Poliisihallituksen määräyksen (POL-2016-16682, 25.1.2017) kohdan 9.2 mukaan virkapuvussa esiintyvän on käytettävä nimilaattaa lukuun ottamatta niitä tilanteita, joissa

käytetään vierailutakkia tai juhlapukua. Nimilaatassa tulee olla ainakin henkilön sukunimi. Nimilaatassa voi olla sukunimen lisäksi myös muita tietoja, kuten esimerkiksi etunimi tai sen alkukirjain sekä virka-asema. Lisäksi nimilaatassa voi olla joko Suomen lipun kuva tai poliisin tunnuskuva pienoiskoossa. Brodeeratun nimilaatan väri määräytyy vaateen muiden tunnistemerkkien mukaisesti. Erityistilanteissa nimilaatan, numerolaatan tai muun poliisimiehen yksilöivän tunnuksen käytöstä päättää tilanteen johtaja.

3.2 Kannanotto

Asiassa on kysymys ennalta ilmoittamattomasta mielenosoitukseksi tulkitusta tapahtumasta Helsingin keskustassa. Ylikonstaapeli A oli määrännyt tehtävälle ”joitain partioita” ja ottanut itselleen tapahtuman tilannejohdon.

Tilannejohtaja A oli ohjeistanut tehtävälle osallistuneita partioita poistamaan halutessaan nimikyltit virkavaatteista, ja selvitysten mukaan niin oli myös tapahtunut. Tehtävää hoidettiin tilanneorganisaatiossa päivittäistoiminnan resurssein ja päivittäistoiminnan virkavaatteissa. Tilannejohtaja A oli tulkinnut tilanteen erityistilanteen kaltaiseksi tehtäväksi, jossa hänen tulkintansa mukaan tilannejohtaja A päättää nimikyltin käytöstä Poliisihallituksen määräyksen perusteella.

Tilannejohtaja A oli katsonut päätöstä tehdessään, että virkatehtävää virkavaatteissa suorittavat poliisit ovat tarvittaessa yksilöitävissä hätäkeskustietojärjestelmän ja tapahtumasta huolellisesti laadittavan tutkintailmoituksen perusteella. Tehtävään osallistunut poliisimiesten joukko oli niin suppea, että tarvittaessa virkamiesten yksilöinti edellä mainituilla keinoilla olisi ollut suhteellisen vaivatonta.

Totean, että vaatimus virkamiesten yksilöitävyydestä perustuu viime kädessä edellä mainitun perustuslain 118 §:n 3 momentissa säädetyn oikeuden toteuttamiseen. Jotta tämä perustuslaissa taattu oikeus virkavastuun toteuttamiseen olisi myös käytännössä toteutettavissa, jokaisella on oltava mahdollisuus saada yksilöivät tiedot niistä virkamiehistä, jotka ovat vastuussa häntä koskevasta toimenpiteestä. Käsitykseni mukaan poliisimiesten yksilöitävyys on virkavastuun toteuttamismahdollisuuden lisäksi tarpeen myös virkatoimintaa koskevan luottamuksen ylläpitämiseksi. Näin osoitetaan ulospäinkin, että virkamies ottaa henkilökohtaisen vastuun toiminnastaan.

Poliisilain 1 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan poliisin on huolehdittava siitä, että virkatoimen suorittanut poliisimies on tarvittaessa yksilöitävissä. Käsitykseni mukaan tämä laissa säädetty yksilöitävyysvaatimus edellyttää perustuslain 118 § huomioon ottaen, että jokainen virkatoimen suorittamiseen osallistunut poliisimies on erikseen yksilöitävissä, ja että myös virkatoimen kohteena oleva henkilö voi tämän yksilöinnin omakohtaisesti tehdä.

Tässä tapauksessa tehtävälle oli osallistunut ”joitain partioita” eli käytännössä useita poliisimiehiä. Edellä lausutun perusteella en pidä yksilöitävyysvaatimuksen kannalta riittävänä sitä, että tehtävään

osallistuneet poliisimiehet olivat sinänsä selvitettävissä hätäkeskustietojärjestelmän ja tutkintailmoituksen perusteella, kun heillä ei ole ollut henkilökohtaista yksilöitävyyttä mahdollistanutta nimilaattaa tai muuta tunnistetta. Virkavastuun toteuttamisen ja virkatoimen kohteen kannalta ratkaiseva merkitys voi olla nimenomaan sillä, kuka paikalla olleista useista poliisimiehistä teki tietyn virheellisenä pidetyn virkatoimen.

Saamani selvityksen perusteella poliisimiehet olivat pukeutuneet Poliisihallituksen määräyksen tarkoittamaan kenttävaatetukseen. Poliisihallituksen lausunnon mukaan tällaisessa vaatetuksessa on poliisilain ja poliisin virkapuvusta annetun sisäministeriön asetuksen mukaan käytettävä nimilaattaa. Yhdellä poliisimiehistä oli ollut yllään suojavaatetukseen kuuluva tunnisteliivi, jossa on Poliisihallituksen määräyksen mukaan myös käytettävä nimilaattaa.

Saamani selvityksen perusteella Poliisihallituksen kanta siis on, että sisäministeriön asetuksen ja Poliisihallituksen määräyksen mukaan puheena olevassa tilanteessa ja mainittua vaatetusta käytettäessä on tullut käyttää nimilaattaa. Lausunnon mukaan poliisitoiminnallinen erityistilannekaan ei olisi oikeuttanut poikkeamaan nimilaatan ja yksilöivien tunnisteen käytöstä.

Tilannejohtaja A:n ja Helsingin poliisilaitoksen tulkinta mahdollisuudesta jättää nimilaatat pois on ilmeisesti perustunut Poliisihallituksen määräyksen (POL-2016-11682) kohtaan, jossa on todettu, että ”Erityistilanteissa nimilaatan, numerolaatan tai muun poliisimiehen yksilöivän tunnuksen käytöstä päättää tilanteen johtaja”.

Totean, että mainitun kohdan sanamuoto mahdollistaa sinänsä sellaisenkin tulkinnan, että tilanteen johtaja voisi päättää, että mitään yksilöivää tunnusta ei tarvitsisi käyttää erityistilanteissa. Käsitykseni mukaan tällainen tulkinta olisi kuitenkin poliisilain 1 luvun 8 §:n 2 momentin eli laissa säädetyn yksilöitävyysvaatimuksen vastainen.

Perustuslain 107 §:n mukaan, jos asetuksen tai muun lakia alemmanasteisen säädöksen säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Tämän johdosta Poliisihallituksen määräystä ei olisi sanottu tavalla tulkittuna saanut lainkaan soveltaa poliisitoiminnassa.

Edellä esitetyn perusteella minun ei ole tarpeen arvioida sitä, onko kyseessä ollut Poliisihallituksen määräyksessä tarkoitettu erityistilanne.

Käsitykseni mukaan ylikonstaapeli A:n menettely ohjeistaa tehtävälle osallistuneita poliisimiehiä irrottamaan halutessaan nimilaatat virkavaatteistaan on ollut ristiriidassa poliisilain 1 luvun 8 §:n 2 momenttiin ja perustuslain 118 §:ään nojautuvan poliisimiehen yksilöitävyysvaatimuksen kanssa. Ylikonstaapeli A:n menettelyä arvioidessani olen kuitenkin ottanut huomioon Poliisihallituksen määräyksen tulkinnanvaraisuuden. Pidän ilmeisenä, että ylikonstaapeli A oli uskonut menettelevänsä lain ja Poliisihallituksen määräyksen mukaisesti antaessaan ohjeistuksen nimilaattojen poistamisesta kerrotulla tavalla. Ylikonstaapeli

A:n menettelyyn liittykin samoja elementtejä, mitä rikoslain 4 luvun 2 §:stä ilmenevään ns. kieltoerehdykseen vastuuvapausperusteena liittyy, vaikka sinällään yksittäisen virkamiehen tuleekin tuntee toimintaansa sovellettavien säännösten sisältö. Ylikonstaapeli A:n sinänsä ymmärrettävä pyrkimys välttää tehtävään osallistuvien poliisimiesten maalittamista ei oikeuta poikkeamaan virkatoiminnassa noudatettavista säännöksistä ja määräyksistä.

Totean, että sisäministeriö on muuttanut poliisin virka-asusta annettua asetusta siten, että nykyisin virkapuvussa voi käyttää nimilaatan sijaan tilapäisiä tunnistemerkkejä tai muita sellaisia tunnistemerkkejä, joilla poliisi voidaan yksilöidä, esimerkiksi numeroa. Asetusmuutos on tullut voimaan 1.10.2020. Pidän tärkeänä, että poliisin yksilöitävyysvaatimuksesta huolehditaan aukottomasti, jotta virkatoimesta vastuussa oleva poliisimies voidaan aina tarvittaessa yksilöidä jälkepäin.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen poliisimiehen yksilöitävyysvaatimuksesta sekä nimilaatan käytöstä ylikonstaapeli A:n tietoon. Koska Helsingin poliisilaitos on lausuntonsa perusteella hyväksynyt ylikonstaapeli A:n menettelyn, saatan käsitykseni myös poliisilaitoksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän poliisilaitokselle ja ylikonstaapeli A:lle jäljennökset tästä päätöksestäni.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni myös Poliisihallitukselle. Esi-tän Poliisihallituksen harkittavaksi, olisiko sen antamaa määräystä tässä asiassa ilmenneen tulkinnanvaraisuuden johdosta syytä täsmen-tää.

Kiinnitin huomiota myös siihen, että Poliisihallituksen poliisitoimintayksikön lausunnossa oli viitteitä siitä, että joissakin tilanteissa (muissakin kuin peite-, tarkkailu-, tiedustelu- tai juhla- yms. tilanteissa) poliisimiehen yksilöivän tunnisteiden käytöstä voitaisiin kokonaan poiketa. Sikäli kuin tällaisia tilanteita on, pyydän Poliisihallitusta arvioimaan, onko lakia alemmanasteisen sääntelyn sisältö sopusoinnussa poliisilain 1 luvun 8 §:n 2 momentin ja perustuslain 118 §:n kanssa. Mikäli mahdollisesti havaittavat ongelmat liittyvät asetuksen tasoiseen sääntelyyn, pyydän Poliisihallitusta saattamaan havaintonsa sisäministeriön tietoon.

Pyydän Poliisihallitusta ilmoittamaan minulle mahdollisista havainnoista ja toimenpiteistä 31.3.2021 mennessä.